Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

6. března 2025 *

„Řízení o předběžné otázce – Sbližování právních předpisů – Duševní vlastnictví – Autorské právo a práva s ním související – Výkonní umělci zaměstnaní podle služebního řádu – Postoupení práv souvisejících s autorským právem prostřednictvím právního předpisu – Směrnice 2001/29/ES – Článek 2 písm. b) a čl. 3 odst. 2 – Práva na rozmnožování a zpřístupňování veřejnosti – Směrnice 2006/115/ES – Články 7 až 9 – Práva na záznam, vysílání, sdělování veřejnosti a rozšiřování – Směrnice (EU) 2019/790 – Články 18 až 23 – Spravedlivá odměna podle smluv o užívání výkonů – Článek 26 – Časová působnost – Pojmy ‚jednání uskutečněná' a ‚práva nabytá' "

Ve věci C-575/23,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Conseil d'État (Belgie) ze dne 31. srpna 2023, došlým Soudnímu dvoru dne 15. září 2023, v řízení

FT,

AL,

ON

proti

État belge,

za účasti:

Orchestre national de Belgique (ONB),

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení: K. Lenaerts, předseda Soudního dvora vykonávající funkci předsedy prvního senátu, T. von Danwitz, místopředseda Soudního dvora vykonávající funkci soudce prvního senátu, A. Kumin, I. Ziemele (zpravodajka) a O. Spineanu-Matei, soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

za soudní kancelář: M. Siekierzyńska, radová,

* Jednací jazyk: francouzština.

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 20. června 2024,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za FT, AL a ON: S. Capiau, avocate,

– za Orchestre national de Belgie (ONB): C. Bernard, M. Buydens a D. Lagasse, avocats,

– za belgickou vládu: S. Baeyens, P. Cottin a C. Pochet, jako zmocněnci, ve spolupráci s: R. Fonteyn a A. Joachimowicz, avocats,

– za Evropskou komisi: C. Auvret a J. Samnadda, jako zmocněnkyně,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 24. října 2024,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 18 až 23, jakož i čl. 26 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES (Úř. věst. 2019, L 130, s. 92).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi FT, AL a ON, hudebníky, které Orchestre national de Belgique (ONB) (Belgický národní orchestr) (dále jen „ONB“) zaměstnal podle služebního řádu, a Belgickým státem ve věci zákonnosti královské vyhlášky ze dne 1. června 2021 o právech souvisejících s uměleckými zaměstnanci Orchestre national de Belgique (*Moniteur belge* ze dne 4. června 2021, s. 56936, dále jen „královská vyhláška ze dne 1. června 2021“).

Právní rámec

Mezinárodní právo

Římská úmluva

3 Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací byla uzavřena v Římě dne 26. října 1961 (dále jen „Římská úmluva“).

4 Evropská unie není smluvní stranou této úmluvy. Naproti tomu všechny její členské státy, s výjimkou Republiky Malta, smluvními stranami této úmluvy jsou.

5 Článek 7 uvedené úmluvy, který se týká minimální ochrany výkonných umělců, v odstavci 1 stanoví:

„Ochrana výkonných umělců podle této Úmluvy zahrnuje možnost zabránit:

a) rozhlasovému vysílání a veřejnému přednesu jejich výkonu bez jejich souhlasu, s výjimkou případů, kdy výkon užitý při vysílání nebo při veřejném přednesu je sám o sobě výkonem vysílaným, nebo kdy vysílání je uskutečněno ze záznamu;

b) pořízení záznamu jejich nezaznamenaného výkonu bez jejich souhlasu;

c) rozmnožení záznamu jejich výkonu bez jejich souhlasu:
   i) jestliže původní záznam sám byl pořízen bez jejich souhlasu;
   ii) je-li rozmnožován pro jiné účely, než k jakým výkonní umělci udělili souhlas;
   iii) byl-li původní záznam pořízen v souladu s ustanoveními článku 15 a rozmnožení se děje pro jiné účely, než které jsou uvedeny v těchto ustanoveních.“

6 Článek 8 Římské úmluvy, týkající se kolektivních výkonů, stanoví:

„Každý smluvní stát může svým vnitřním zákonodárstvím určit, jakým způsobem budou výkonní umělci zastoupeni při výkonu svých práv, účastní-li se jich několik na témž výkonu.“

7 Článek 12 této úmluvy, který se týká druhotného užití zvukových záznamů, zní následovně:

„Jestliže je zvukového snímku [zvukového záznamu] vydaného k obchodním účelům nebo rozmnoženiny takového zvukového snímku [zvukového záznamu] použito přímo k rozhlasovému vysílání, nebo k veřejnému přednesu [k jakémukoli sdělování veřejnosti], zaplatí uživatel jednu přiměřenou [jedinou spravedlivou] odměnu výkonným umělcům nebo výrobcům zvukových snímků [zvukových záznamů], anebo oběma. Není-li dohody mezi těmito stranami, mohou být určeny podmínky rozdělení této odměny vnitřním zákonodárstvím.“

8 Článek 15 uvedené úmluvy obsahuje výjimky z ochrany zaručené touto úmluvou.

9 Článek 19 téže úmluvy, který se týká ochrany výkonných umělců při pořizování obrazového nebo audiovizuálního záznamu, zní následovně:

„Jakmile jednou výkonný umělec svolil k tomu, aby jeho výkon se stal součástí obrazového nebo audiovizuálního záznamu, článek 7 se od té doby na něj nevztahuje, a to bez ohledu na všechna ostatní ustanovení této Úmluvy.“

WPPT

10 Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) přijala v Ženevě dne 20. prosince 1996 Smlouvu WIPO o právu autorském a Smlouvu WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (dále jen „smlouva WPPT“). Obě tyto Smlouvy byly schváleny jménem Evropského společenství rozhodnutím Rady 2000/278/ES ze dne 16. března 2000 o schválení Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském a Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (Úř. věst. 2000, L 89, s. 6; Zvl. vyd. 11/33, s. 208) a ve vztahu k Unii vstoupily v platnost dne 14. března 2010.

11 Článek 2 WPPT, nadepsaný „Definice“, stanoví:

„Pro účely této smlouvy:

a) ‚výkonní umělci‘ jsou herci, zpěváci, hudebníci, tanečníci a jiné osoby, které hrají, zpívají, přednášejí, recitují, představují, předvádějí nebo jinak provádějí literární nebo umělecká díla anebo výtvory folklóru;

[…]“

12 Články 6 až 10 této smlouvy se týkají pravidel upravujících majetková práva výkonných umělců k jejich nezaznamenaným výkonům, právo na rozmnožování, právo na rozšiřování, právo na pronájem a právo na zpřístupňování zaznamenaných výkonů.

Unijní právo

Směrnice 2001/29/ES

13 Bod 9, 10, 15 a 30 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Úř. věst. 2001, L 167, s. 10; Zvl. vyd. 17/01, s. 230) zní:

„(9) Jakákoliv harmonizace autorského práva a práv s ním souvisejících musí vycházet z vysoké úrovně ochrany, jelikož taková práva jsou pro duševní výtvory zásadní. Jejich ochrana napomáhá zajistit udržení a rozvoj tvořivosti v zájmu autorů, výkonných umělců, výrobců, spotřebitelů, kultury, průmyslu a široké veřejnosti. Duševní vlastnictví bylo proto uznáno za nedílnou součást vlastnictví.

(10) Mají-li autoři nebo výkonní umělci pokračovat ve své tvůrčí a umělecké činnosti, musí dostat za užití svého díla přiměřenou odměnu, stejně jako výrobci, mají-li tuto činnost financovat. […]

[…]

(15) Diplomatická konference konaná pod záštitou [WIPO] v prosinci roku 1996 vedla k přijetí dvou nových smluv, ‚Smlouvy WIPO o autorském právu‘ a ‚Smlouvy [WPPT]‘, které se zabývají ochranou autorů a ochranou výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů. […] Tato směrnice rovněž slouží k provádění mnoha nových mezinárodních závazků.

[…]

(30) Aniž jsou dotčeny příslušné vnitrostátní právní předpisy týkající se autorského práva a práv s ním souvisejících, mohou být práva uvedená v této směrnici převedena, postoupena nebo mohou podléhat udělení smluvních licencí.“

14 Článek 2 této směrnice stanoví:

„Členské státy stanoví výlučné právo udělit svolení nebo zakázat přímé nebo nepřímé, dočasné nebo trvalé rozmnožování jakýmikoliv prostředky a v jakékoliv formě, vcelku nebo po částech:

[…]

b) pro výkonné umělce v případě záznamů jejich výkonů;

[…]“

15 Článek 3 odst. 2 uvedené směrnice stanoví:

„Členské státy stanoví výlučné právo udělit svolení nebo zakázat zpřístupnění veřejnosti po drátě nebo bezdrátově takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnost[i] má k těmto předmětům ochrany přístup z místa a v době, kter[é] si zvolí:

a) pro výkonné umělce v případě záznamů jejich výkonů;

[…]“

16 Článek 5 téže směrnice obsahuje výčet případů, kdy členské státy mohou stanovit výjimky a omezení výlučných práv podle článků 2 až 4 této směrnice.

17 Článek 10 odst. 2 směrnice 2001/29 stanoví:

„Používáním této směrnice nejsou dotčeny smlouvy uzavřené a práva nabytá před 22. prosincem 2002.“

Směrnice 2006/115/ES

18 Body 4, 5 a 7 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (Úř. věst. 2006, L 376, s. 28), stanoví:

„(4) Ochrana podle práva autorského a práv souvisejících se musí přizpůsobit novému hospodářskému vývoji, například novým formám využívání.

(5) Pokračování v tvůrčí a umělecké práci autorů a výkonných umělců vyžaduje, aby tyto osoby pobíraly odpovídající příjem […]

[…]

(7) Je nezbytné sblížit právní předpisy členských států tak, aby byly v souladu s mezinárodními smlouvami, které jsou v mnoha členských státech základem úpravy autorského práva a práv souvisejících.“

19 Článek 3 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Výlučné právo udělit svolení k pronájmu a půjčování anebo pronájem a půjčování zakázat náleží:

[…]

b) výkonnému umělci, pokud jde o záznamy jeho výkonu;

[…]“

20 Článek 7 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:

„Členské státy stanoví pro výkonné umělce výlučné právo udělit svolení nebo zakázat záznam jejich výkonů.“

21 Článek 8 odst. 1 a 2 směrnice 2006/115 zní následovně:

„1. Členské státy stanoví výlučné právo výkonných umělců udělovat svolení nebo zakázat bezdrátové vysílání a sdělování jejich výkonů veřejnosti, s výjimkou případů, kdy výkon sám je již výkonem vysílaným nebo kdy se tak děje ze záznamu.

2. Členské státy stanoví právo, kterým se zajistí, že uživatel zaplatí jedinou spravedlivou odměnu, pokud je užito zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům nebo rozmnoženiny takového záznamu k bezdrátovému vysílání nebo jakémukoliv jinému sdělování veřejnosti, a že tato odměna bude rozdělena mezi dotčené výkonné umělce a výrobce zvukových záznamů. Pokud nedojde mezi výkonnými umělci a výrobci zvukových záznamů k dohodě, mohou členské státy stanovit podmínky pro rozdělování uvedené odměny mezi ně.“

22 Článek 9 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Členské státy stanoví výlučné právo na zpřístupňování předmětů ochrany uvedených v písmenech a) až d), včetně jejich rozmnoženin veřejnosti prodejem nebo jiným způsobem (dále jen ‚právo na rozšiřování‘) pro:

a) výkonné umělce, pokud jde o záznamy jejich výkonů;

[…]“

23 Článek 10 uvedené směrnice, který stanoví omezení práv souvisejících s autorským právem, která mohou členské státy stanovit, v odstavci 2 stanoví:

„Bez ohledu na ustanovení odstavce 1 může každý členský stát, pokud jde o ochranu výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů, vysílacích organizací a výrobců prvotních filmových záznamů, stanovit omezení stejného druhu, jaká stanovil u ochrany autorských práv k literárním a uměleckým dílům.

Povinné licence lze však stanovit pouze v rozsahu slučitelném s Římskou úmluvou.“

Směrnice 2019/790

24 V bodech 4 a 72 odůvodnění směrnice 2019/790 se uvádí:

„(4) Tato směrnice vychází z pravidel stanovených ve směrnicích, které jsou v této oblasti aktuálně platné, zejména ve [směrnici Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází (Úř. věst. 1996, L 77, s. 20; Zvl. vyd. 13/15, s. 459), a ve směrnicích 2001/29 a 2006/115] a doplňuje je.

[…]

(72) Autoři a výkonní umělci jsou obvykle ve slabším smluvním postavení, když poskytují licenci nebo převádějí svá práva, a to i prostřednictvím svých vlastních společností, za účelem užívání za odměnu, a tyto fyzické osoby potřebují ochranu stanovenou touto směrnicí, aby mohly plně požívat svých práv harmonizovaných podle práva Unie. Tato potřeba ochrany nevzniká, pokud smluvní protistrana jedná jako konečný uživatel a neužívá sama dílo ani výkon, například v případě některých pracovních smluv.“

25 Článek 1 směrnice 2019/790, nadepsaný „Předmět a oblast působnosti“, stanoví:

„1. Tato směrnice stanoví pravidla, jejichž cílem je další harmonizace právních předpisů Unie použitelných v oblasti autorského práva a práv s ním souvisejících v rámci vnitřního trhu […]

2. S výjimkou případů uvedených v článku 24 tato směrnice ponechává nedotčena a nijak neovlivňuje stávající pravidla stanovená ve směrnicích, jež jsou v této oblasti aktuálně platné, zejména ve [směrnice 96/9, 2001/29 a 2006/115].“

26 Hlava IV směrnice 2019/790, týkající se opatření k dosažení řádně fungujícího trhu v oblasti autorského práva, obsahuje kapitolu 3, nadepsanou „Spravedlivá odměna ve smlouvách s autory a výkonnými umělci o užívání jejich děl či výkonů“, v níž jsou obsaženy články 18 až 23 této směrnice.

27 Článek 18 směrnice 2019/790, nadepsaný „Zásada vhodné a přiměřené odměny“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby autoři a výkonní umělci, kteří poskytují licenci nebo převádějí svá výhradní práva na užití svých děl nebo jiných předmětů ochrany, měli nárok na vhodnou a přiměřenou odměnu.

2. Při provádění zásady uvedené v odstavci 1 ve vnitrostátním právu mohou členské státy využít různých mechanismů a zohlední zásadu smluvní svobody a spravedlivou rovnováhu mezi právy a zájmy.“

28 Článek 19 této směrnice, nadepsaný „Povinnost transparentnosti“, v odstavci 1 stanoví:

„Členské státy zajistí, aby autoři a výkonní umělci dostávali pravidelně a nejméně jednou ročně, s přihlédnutím ke zvláštnostem jednotlivých odvětví, aktuální, relevantní a úplné informace o užívání svých děl a výkonů od stran, jimž poskytli licenci nebo na něž převedli svá práva, nebo od jejich právních nástupců, zejména pokud jde o způsoby užití, veškeré vytvářené příjmy a odměnu, která jim náleží.“

29 Článek 20 uvedené směrnice, nadepsaný „Mechanismus smluvních úprav“, v odstavci 1 uvádí:

„Členské státy zajistí, aby v případě neexistence kolektivních smluv, které stanoví mechanismus srovnatelný s mechanismem podle tohoto článku, byli autoři a výkonní umělci nebo jejich zástupci oprávněni požadovat dodatečnou, vhodnou a spravedlivou odměnu od strany, s níž uzavřeli smlouvu o využívání svých práv, nebo od jejích právních nástupců, pokud se ukáže, že původně sjednaná odměna je nepřiměřeně nízká ve srovnání se všemi následnými příslušnými příjmy vyplývajícími z užívání daných děl nebo výkonů.“

30 Článek 21 téže směrnice, nadepsaný „Alternativní postup řešení sporů“, stanoví:

„Členské státy zajistí, aby spory týkající se povinnosti transparentnosti podle článku 19 a mechanismu smluvních úprav podle článku 20 mohly být předloženy dobrovolnému alternativnímu postupu řešení sporů. Členské státy zajistí, aby organizace zastupující autory a výkonné umělce mohly takové postupy zahájit na konkrétní žádost jednoho nebo více autorů nebo výkonných umělců.“

31 Článek 22 směrnice 2019/790, nadepsaný „Právo zrušit licenci nebo převod práv“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby autor nebo výkonný umělec v případě, že poskytl licenci nebo převedl svá práva k dílu nebo jinému předmětu ochrany na výhradním základě, měl právo tuto licenci nebo tento převod práv zcela nebo částečně zrušit, pokud dané dílo nebo jiný předmět ochrany nejsou dostatečně užívány.

[…]

5. Členské státy mohou stanovit, že veškerá smluvní ustanovení odchylující se od mechanismu ke zrušení licence nebo převodu práv stanoveného v odstavci 1 jsou vymahatelná pouze tehdy, jsou-li založena na kolektivní smlouvě.“

32 Článek 23 této směrnice, nadepsaný „Společná ustanovení“, zní takto:

„1. Členské státy zajistí, aby jakékoli smluvní ustanovení, které brání splnění článků 19, 20 a 21, bylo ve vztahu k autorům a výkonným umělcům nevymahatelné.

2. Členské státy stanoví, že články 18 až 22 této směrnice se nevztahují na autory počítačových programů […]“

33 Článek 26 uvedené směrnice, nadepsaný „Časová působnost“, stanoví:

„1. Tato směrnice se vztahuje na všechna díla a jiné předměty ochrany, které jsou chráněny vnitrostátními právními předpisy v oblasti autorského práva ke dni 7. června 2021 nebo později.

2. Používáním této směrnice nejsou dotčena jednání uskutečněná a práva nabytá před 7. červnem 2021.“

34 Článek 29 téže směrnice, nadepsaný „Provedení ve vnitrostátním právu“, v odstavci 1 stanoví:

„Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 7. června 2021. Neprodleně o nich uvědomí Komisi.

Tyto předpisy přijaté členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.“

Belgické právo

35 Práva související s autorským právem výkonných umělců byla zakotvena v zákoně ze dne 30. června 1994 o autorském právu a právech s ním souvisejících (*Moniteur belge* ze dne 27. července 1994, s. 19297), jehož ustanovení byla začleněna do Code de droit économique (Zákoník hospodářského práva) zákonem ze dne 19. dubna 2014 o začlenění knihy XI „Duševní vlastnictví“ do Zákoníku hospodářského práva, a kterým se do knih I, XV a XVII téhož zákoníku začleňují ustanovení knihy XI (*Moniteur belge* ze dne 12. června 2014, s. 44352).

36 Článek XI.205 odst. 4 Zákoníku hospodářského práva, který se nachází v knize XI tohoto zákoníku, stanoví, že v případě, že výkonní umělci předvedou výkony v rámci plnění pracovní smlouvy nebo služebního řádu, mohou být majetková práva vyplývající z práv souvisejících s právem autorským postoupena zaměstnavateli, je-li postoupení práv výslovně stanoveno a výkon spadá do působnosti smlouvy nebo služebního řádu.

37 Preambule královské vyhlášky ze dne 1. června 2021 obsahuje následující pasáž:

„Vzhledem k tomu, že [ONB] je subjektem veřejného zájmu kategorie B;

vzhledem k tomu, že čl. XI.205 odst. 4 Zákoníku hospodářského práva umožňuje, aby v případě, že výkonní umělci podávají výkony v rámci plnění pracovní smlouvy nebo služebního řádu, byla majetková práva vyplývající z práv souvisejících s právem autorským postoupena zaměstnavateli, je-li postoupení práv výslovně stanoveno a výkon spadá do působnosti smlouvy nebo služebního řádu;

vzhledem k tomu, že řádné fungování [ONB] vyžaduje, aby mu byla postoupena veškerá práva spojená s výkonem a užíváním výkonů výkonných umělců [ONB]“.

38 Článek 1 této královské vyhlášky zní takto:

„Pro účely této vyhlášky se rozumí:

1° výkonným umělcem: hudebník [ONB] zaměstnaný podle služebního řádu nebo na základě pracovní smlouvy, s výjimkou hudebníka vykonávajícího funkci hudebního ředitele nebo funkci sólisty.

[…]“

39 Článek 2 uvedené královské vyhlášky stanoví:

„Výkonný umělec postupuje [ONB] v souladu s ustanoveními této vyhlášky práva související s právem autorským k jeho výkonům předvedeným v rámci jeho činnosti u [ONB].“

40 Článek 3 odst. 1 a 2 téže královské vyhlášky stanoví:

„1. Na základě článku 2 se [ONB] postupují za náhradu uvedenou v článcích 4 a 6 následující práva související s právem autorským:

a) Právo na sdělování veřejnosti:

– právo sdělovat veřejnosti výkony výkonných umělců předvedené v rámci jejich činnosti u [ONB] za účelem jejich vysílání a zvukového přenosu prostřednictvím rádiových vln, kabelu, satelitu, internetových platforem, streamování nebo jiné k dnešnímu dni známé či dosud neznámé techniky;

– právo sdělovat veřejnosti výkony výkonných umělců předvedené v rámci jejich činnosti u [ONB] za účelem jejich vysílání a audiovizuálního přenosu prostřednictvím rádiových vln, kabelu, satelitu, internetových platforem, streamování nebo jiné k dnešnímu dni známé či dosud neznámé techniky;

b) Právo na rozmnožování a rozšiřování:

– právo rozmnožovat výkony výkonných umělců předvedené v rámci jejich činnosti u [ONB] v plném rozsahu nebo částečně, v neomezeném počtu rozmnoženin, na všech zvukových, obrazových nebo multimediálních nosičích, včetně digitálních nosičů, které jsou k dnešnímu dni známé či dosud neznámé;

– právo rozšiřovat nosiče reprodukující výkony výkonných umělců a právo nabízet je ke stažení pro soukromé účely ze služby přístupné prostřednictvím digitální sítě pro přenos dat, zejména internetu, a v obecné rovině právo užívat tyto nosiče nebo je nechat užívat, a to i prostřednictvím prodeje a pronájmu.

2. Práva postoupená podle článku 2 a podle prvního odstavce tohoto článku jsou postoupena na celou dobu trvání práv souvisejících s právem autorským a pro celý svět.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

41 Před přijetím aktu královské vyhlášky ze dne 1. června 2021 bylo užití souvisejících práv hudebníků ONB sjednáno v každém jednotlivém případě v rámci dohodovacího výboru.

42 V letech 2016 až 2021 vedly ONB a odborové delegace hudebníků tohoto orchestru jednání za účelem dosažení dohody o spravedlivé odměně za výkony těchto hudebníků ze strany ONB.

43 Vzhledem k tomu, že tato jednání nebyla úspěšná a v květnu 2021 byl vypracován a podepsán „protokol o nesouhlasu“, přijal belgický stát královskou vyhlášku ze dne 1. června 2021.

44 Podle preambule této královské vyhlášky řádné fungování ONB vyžaduje, aby mu byla postoupena veškerá práva související s výkonem a využíváním výkonů výkonných umělců tohoto orchestru.

45 Za tímto účelem článek 2 uvedené královské vyhlášky stanoví, že výkonný umělec postoupí ONB práva související s autorským právem, k jeho výkonům předvedeným v rámci činnosti vykonávané v tomto orchestru. Podle článku 3 téže královské vyhlášky jsou oproti vyplacení vyrovnávací

náhrady uvedené v článcích 4 a 6 této vyhlášky postoupeny právo na sdělování veřejnosti, jakož i právo na rozmnožování a rozšiřování po celou dobu trvání práv souvisejících s právem autorským a pro celý svět.

46 Žalobou podanou dne 26. července 2021 ke Conseil d'État (Státní rada, Belgie), která je předkládajícím soudem, se FT, AL a ON domáhali zrušení královské vyhlášky ze dne 1. června 2021, přičemž zejména tvrdili, že ustanovení této královské vyhlášky porušují unijní právo.

47 V tomto ohledu uvedený soud v podstatě uvádí, že v rámci přezkumu této žaloby vyvstaly otázky, zda postoupení práv souvisejících s právem autorským vzniklých v rámci služebního poměru spadá do působnosti směrnice 2019/790, zejména jejích článků 18 až 23, a pokud ano, zda byl Belgický stát povinen tato ustanovení dodržet při přijetí královské vyhlášky ze dne 1. června 2021, tedy ke dni, kdy ještě neuplynula lhůta pro provedení této směrnice ve vnitrostátním právu.

48 Podle uvedeného soudu se tyto otázky týkají výkladu unijního práva, a proto musí být předloženy Soudnímu dvoru.

49 Za těchto okolností se Conseil d'État (Státní rada) rozhodla přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru tyto předběžné otázky:

„1) Musí být články 18 až 23 směrnice [2019/790] vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby práva související s právem autorským osob zaměstnaných podle služebního řádu, která se týkají výkonů předvedených v rámci pracovněprávního vztahu, byla postoupena prostřednictvím právního předpisu?

2) V případě kladné odpovědi, musí být pojmy ‚jednání uskutečněná' a ‚práva nabytá' uvedené v čl. 26 odst. 2 směrnice [2019/790] vykládány tak, že se vztahují i na postoupení práv souvisejících s právem autorským provedené prostřednictvím právního předpisu přijatého před 7. červnem 2021?"

K předběžným otázkám

K přípustnosti

50 Belgická vláda, aniž výslovně namítá nepřípustnost první otázky, tvrdí, že tato otázka směřuje k tomu, aby Soudní dvůr vydal poradní stanovisko k obecné otázce, a že předkládající soud v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce neuvádí důvody, které jej vedly k pochybnostem o výkladu článků 18 až 23 směrnice 2019/790, ani vztah, který spatřuje mezi těmito ustanoveními a královskou vyhláškou ze dne 1. června 2021.

51 V tomto ohledu je třeba připomenout zaprvé, že podle ustálené judikatury se na otázky týkající se unijního práva vztahuje domněnka relevance. Soudní dvůr smí rozhodnutí o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem odmítnout pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijní normy nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (rozsudek ze dne 15. června 2021, Facebook Ireland a další, C-645/19, EU:C:2021:483, bod 115 a citovaná judikatura).

52 Podle rovněž ustálené judikatury kromě toho není důvodem existence žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vydávání konzultativních stanovisek k obecným nebo hypotetickým otázkám, ale potřeba skutečného vyřešení sporu (rozsudek ze dne 15. června 2021, Facebook Ireland a další, C-645/19, EU:C:2021:483, bod 116 a citovaná judikatura).

53 Zadruhé podle čl. 94 písm. c) jednacího řádu Soudního dvora musí žádost o rozhodnutí o předběžné otázce pod hrozbou nepřípustnosti obsahovat uvedení důvodů, na základě kterých má předkládající soud pochybnosti o výkladu nebo platnosti určitých ustanovení unijního práva, jakož i vztah, který spatřuje mezi těmito ustanoveními a vnitrostátními právními předpisy použitelnými ve sporu v původním řízení.

54 V projednávané věci, jak bylo uvedeno v bodě 47 tohoto rozsudku, z předkládacího rozhodnutí jednoznačně vyplývá, že v rámci žaloby na neplatnost královské vyhlášky ze dne 1. června 2021, která mu byla předložena, musí předkládající soud určit, zda žalobci v původním řízení právem tvrdí, že články 18 až 23 směrnice 2019/790 brání tomu, aby byla právním předpisem postoupena související práva hudebníků ONB zaměstnaných podle služebního řádu k výkonům předvedeným v rámci činnosti vykonávané v tomto orchestru bez jejich předchozího svolení.

55 Z toho vyplývá, že tento soud popsal vztah, který spatřuje mezi těmito ustanoveními a královskou vyhláškou ze dne 1. června 2021, a že odpověď na první otázku je nezbytná k tomu, aby mohl rozhodnout spor v původním řízení.

56 Za těchto podmínek je první otázka přípustná.

K věci samé

Úvodní poznámky

57 Podle ustálené judikatury platí, že v rámci postupu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedeného článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z pohledu této logiky je na Soudním dvoru, aby případně přeformuloval otázky, které jsou mu položeny. Soudní dvůr může kromě toho zohlednit i normy unijního práva, na které vnitrostátní soud ve svých otázkách neodkázal [rozsudek ze dne 22. června 2023, K. B. a F. S. (Uplatnění i bez návrhu v trestní oblasti), C-660/21, EU:C:2023:498, bod 26 a citovaná judikatura].

58 Okolnost, že vnitrostátní soud formuloval předběžnou otázku po formální stránce tak, že odkázal na určitá ustanovení unijního práva, totiž nebrání tomu, aby Soudní dvůr tomuto soudu poskytl všechny prvky výkladu, které mohou být pro rozsouzení věci, jež mu byla předložena, užitečné, ať již na ně posledně uvedený ve svých otázkách odkázal, či nikoli. V tomto ohledu přísluší Soudnímu dvoru, aby ze všech poznatků předložených vnitrostátním soudem, zejména z odůvodnění předkládacího rozhodnutí, vytěžil ty prvky unijního práva, které je s přihlédnutím k předmětu sporu třeba vyložit [rozsudek ze dne 22. června 2023, K. B. a F. S. (Uplatnění i bez návrhu v trestní oblasti), C-660/21, EU:C:2023:498, bod 27 a citovaná judikatura].

59 V projednávané věci se předběžné otázky týkají pouze výkladu článků 18 až 23, jakož i čl. 26 odst. 2 směrnice 2019/790 a jejich cílem je zejména v podstatě určit, zda tyto články 18 až 23 brání tomu, aby byla zaměstnavateli postoupena prostřednictvím právního předpisu související práva hudebníků orchestru, kteří byli zaměstnáni podle služebního řádu, k výkonům předvedeným v rámci jejich činnosti vykonávané pro tohoto zaměstnavatele bez jejich předchozího svolení.

60 Je však nutno konstatovat, že ustanovení uvedená předkládajícím soudem v jeho otázkách se týkají spravedlivé odměny autorů a výkonných umělců v rámci smluv o využívání a časové působnosti směrnice 2019/790.

61 Nic to však nemění na tom, jak je uvedeno v bodě 4 odůvodnění směrnice 2019/790, že tato směrnice vychází z pravidel stanovených zejména ve směrnicích 2001/29 a 2006/115, která takové postoupení upravují, a tato pravidla doplňuje. V tomto ohledu čl. 1 odst. 2 směrnice 2019/790 stanoví, že s výjimkou případů uvedených v jejím článku 24 tato směrnice nijak neovlivňuje stávající pravidla stanovená zejména ve směrnicích 2001/29 a 2006/115.

62 K těmto pravidlům přitom patří, pokud jde o práva výkonných umělců, zaprvé pravidla stanovená v čl. 2 písm. b) a v čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice 2001/29, která stanoví ve prospěch těchto nositelů, s výhradou výjimek a omezení stanovených v této směrnici, výlučné právo udělit svolení nebo zakázat rozmnožování, jakož i zpřístupňování záznamů jejich výkonů veřejnosti.

63 Zadruhé k nim patří pravidla zmíněná v čl. 3 odst. 1 písm. b), čl. 7 odst. 1, čl. 8 odst. 1 a čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2006/115, která výkonným umělcům poskytují, rovněž s výhradou omezení stanovených touto směrnicí, výlučné právo udělit svolení nebo zakázat pronájem a půjčování záznamů jejich výkonů, výlučné právo udělit svolení nebo zakázat záznam jejich výkonů, výlučné právo udělit svolení nebo zakázat vysílání a sdělování jejich výkonů veřejnosti, jakož i výlučné právo na rozšiřování záznamů těchto výkonů.

64 Taková pravidla jsou tudíž relevantní pro určení, zda unijní právo brání tomu, aby byla zaměstnavateli právním předpisem postoupena související práva výkonných umělců, kteří byli zaměstnáni podle služebního řádu, k výkonům předvedeným v rámci činnosti vykonávané pro tohoto zaměstnavatele bez jejich předchozího svolení.

65 Z předkládacího rozhodnutí ostatně podle všeho vyplývá, že výkony výkonných umělců, u nichž dochází k postoupení práv na ONB královskou vyhláškou ze dne 1. června 2021, mají být tímto orchestrem využívány, takže ONB nejedná jako konečný uživatel takových výkonů ve smyslu bodu 72 odůvodnění směrnice 2019/790. Tímto postoupením jsou totiž dotčena jak práva na sdělování výkonů výkonných umělců veřejnosti za účelem jejich vysílání a rozhlasového nebo audiovizuálního přenosu jakoukoli technikou, tak práva na rozmnožování těchto výkonů v plném rozsahu nebo částečně, v neomezeném počtu rozmnoženin na všech nosičích a práva na zpřístupňování takto zaznamenaných výkonů. Je věcí předkládajícího soudu, aby ověřil, jak tomu opravdu je.

66 Za těchto okolností je třeba konstatovat, že podstatou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda musí být zaprvé čl. 2 písm. b) a čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice 2001/29, jakož i čl. 3 odst. 1 písm. b), čl. 7 odst. 1, čl. 8 odst. 1 a čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2006/115 a zadruhé články 18 až 23 směrnice 2019/790 vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví postoupení prostřednictvím právního předpisu souvisejících práv výkonných

umělců zaměstnaných podle služebního řádu k výkonům předvedeným v rámci činnosti vykonávané pro tohoto zaměstnavatele, za účelem jejich využití zaměstnavatelem bez jejich předchozího svolení.

K použitelnosti směrnic 2001/29, 2006/115 a 2019/790

– *K časové působnosti směrnice 2019/790*

67 Belgická vláda v písemném vyjádření tvrdí, že královská vyhláška ze dne 1. června 2021 je vyňata z časové působnosti směrnice 2019/790, neboť tato vyhláška je „jednáním [aktem] uskutečněným“ přede dnem uplynutí lhůty k provedení této směrnice ve vnitrostátním právu, tedy před 7. červnem 2021, a před tímto datem založila „nabytá práva“ ve prospěch ONB ve smyslu čl. 26 odst. 2 uvedené směrnice.

68 Je třeba podotknout, že v souladu s čl. 29 odst. 1 směrnice 2019/790 uplynula lhůta pro provedení této směrnice dne 7. června 2021. Článek 26 uvedené směrnice v odstavci 1 stanoví, že se tato směrnice vztahuje na všechna díla a jiné předměty ochrany, které jsou chráněny podle vnitrostátních právních předpisů v oblasti autorského práva ke dni 7. června 2021 nebo později, a v odstavci 2 stanoví, že používáním této směrnice „nejsou dotčena jednání uskutečněná a práva nabytá před 7. červnem 2021“.

69 Ze znění těchto ustanovení ve vzájemném spojení vyplývá, že směrnice 2019/790 se od 7. června 2021 vztahuje na všechna díla a jiné předměty ochrany, které jsou chráněny vnitrostátními právními předpisy v oblasti autorského práva.

70 Dále je třeba uvést, že podle čl. 26 odst. 2 této směrnice používáním této směrnice „nejsou dotčena jednání uskutečněná a práva nabytá před 7. červnem 2021“. Jak Soudní dvůr rozhodl ohledně čl. 10 odst. 2 směrnice 2001/29, jehož znění je v zásadě totožné se zněním čl. 26 odst. 2 směrnice 2019/790, nedotčenost zmíněných jednání vychází z obecné zásady, podle níž směrnice nemá zpětný účinek a nevztahuje se na úkony spočívající ve využívání děl a jiných předmětů ochrany, které nastaly před datem, kdy musí být uvedená směrnice členskými státy provedena (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. června 2013, VG Wort a další, C-457/11 až C-460/11, EU:C:2013:426, bod 28). Z toho vyplývá, že směrnice 2019/790 se nepoužije na úkony spočívající ve využívání, k nimž došlo před 7. červnem 2021 a pro něž byla práva platně nabyta před tímto datem.

71 Právě s ohledem na tato ustanovení je třeba určit, zda jak tvrdí belgická vláda, královská vyhláška ze dne 1. června 2021 představuje „jednání uskutečněné“ před 7. červnem 2021 ve smyslu čl. 26 odst. 2 směrnice 2019/790, které před tímto datem založilo „nabytá práva“ ve prospěch ONB k souvisejícím právům hudebníků tohoto orchestru bez ohledu na to, zda se tato práva vztahují k výkonům předvedeným před vstupem této směrnice v platnost, nebo po něm.

72 V tomto ohledu z ustálené judikatury vyplývá, že se nová právní úprava v zásadě použije od okamžiku, kdy nabude účinnosti akt, kterým byla zavedena. Nepoužije se sice na právní situace vzniklé a s konečnou platností završené za působnosti staré právní úpravy, avšak použije se na budoucí účinky situace vzniklé za působnosti starého pravidla, jakož i na nové právní situace. S výhradou zásady zákazu zpětné účinnosti právních aktů je tomu jinak pouze tehdy, když je

nové pravidlo spojeno se zvláštními ustanoveními, která zvláštním způsobem určují jeho podmínky použití v čase [rozsudek ze dne 21. prosince 2021, Skarb Państwa (Krytí z pojištění motorových vozidel), C-428/20, EU:C:2021:1043, bod 31 a citovaná judikatura].

73 Akty přijaté k provedení směrnice se musí od okamžiku uplynutí lhůty k provedení vztahovat na budoucí účinky situací, které vznikly za působnosti staré právní úpravy, ledaže tato směrnice stanoví jinak [rozsudek ze dne 21. prosince 2021, Skarb Państwa (Krytí z pojištění motorových vozidel), C-428/20, EU:C:2021:1043, bod 32 a citovaná judikatura].

74 Za účelem ověření časové použitelnosti nového unijního pravidla na situaci, která vznikla za působnosti dřívějšího pravidla, které nahrazuje, je třeba určit, zda tato situace přestala vyvolávat účinky před nabytím účinnosti nového pravidla, v kterémžto případě je třeba ji kvalifikovat jako situaci, která nastala před tímto nabytím účinnosti, nebo zda uvedená situace vyvolává účinky i po tomto nabytí účinnosti [rozsudek ze dne 21. prosince 2021, Skarb Państwa (Krytí z pojištění motorových vozidel), C-428/20, EU:C:2021:1043, bod 34].

75 V projednávané věci z předkládacího rozhodnutí zaprvé vyplývá, že královská vyhláška ze dne 1. června 2021 nabyla účinnosti dne 4. června 2021, takže je třeba mít za to, že byla „uskutečněna“ před datem uplynutí lhůty pro provedení této směrnice, tedy před 7. červnem 2021.

76 Z toho vyplývá, že tato vyhláška, byla-li platně přijata, mohla v období od 4. června do 7. června 2021 založit ve prospěch ONB práva, která nespadají do časové působnosti směrnice 2019/790.

77 Zadruhé to nic nemění na tom, jak rovněž vyplývá z předkládacího rozhodnutí, že královská vyhláška ze dne 1. června 2021 nepřestala vyvolávat právní účinky ke dni, kdy nabyl účinnosti, tj. ke dni 4. června 2021, a nelze mít tudíž za to, že se týká výlučně situací, které nastaly před tímto nabytím účinnosti, ve smyslu judikatury připomenuté v bodě 74 tohoto rozsudku, ale že má pravidelně vyvolávat účinky na výkony dotyčných výkonných umělců po celou dobu jejího uplatňování, a to i po uplynutí lhůty k provedení uvedené směrnice dne 7. června 2021.

78 Jak přitom v podstatě uvedl generální advokát v bodě 57 svého stanoviska, platné nabytí práv ze strany ONB k výkonům hudebníků tohoto orchestru se může pro účely použití čl. 26 odst. 2 směrnice 2019/790 týkat pouze těch z těchto výkonů, které byly uskutečněny a mohly vést ke vzniku takových práv před uplynutím lhůty k provedení této směrnice.

79 Kromě toho by výklad, podle kterého by byly všechny výkony výkonných umělců uvedené v královské vyhlášce ze dne 1. června 2021 a následující po datu uplynutí lhůty pro provedení směrnice 2019/790 vyňaty z působnosti této směrnice podle jejího čl. 26 odst. 2, mohl ohrozit užitečný účinek ustanovení této směrnice, jejichž cílem je, jak vyplývá zejména z bodu 72 odůvodnění uvedené směrnice, chránit výkonné umělce při převodu jejich práv.

80 Z výše uvedených úvah vyplývá, že směrnice 2019/790 je *ratione temporis* použitelná na postoupení souvisejících práv hudebníků ONB k výkonům předvedeným po 7. červnu 2021, k němuž došlo královskou vyhláškou ze dne 1. června 2021.

– *K použitelnosti směrnic 2001/29, 2006/115 a 2019/790 ratione temporis*

81 Ze znění první otázky položené předkládajícím soudem vyplývá, že se tento soud zabývá otázkou, zda se články 18 až 23 směrnice 2019/790 použijí na postoupení prostřednictvím právního předpisu souvisejících práv hudebníků orchestru zaměstnaných podle služebního řádu k výkonům předvedeným v rámci činnosti vykonávané pro tohoto zaměstnavatele, za účelem jejich využití zaměstnavatelem.

82 Jak bylo uvedeno v bodě 64 tohoto rozsudku, čl. 2 písm. b) a čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice 2001/29, jakož i čl. 3 odst. 1 písm. b), čl. 7 odst. 1, čl. 8 odst. 1 a čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2006/115 jsou však rovněž relevantní pro účely odpovědi na otázky vznesené v tomto ohledu předkládajícím soudem, takže je na úvod je třeba určit, zda pojem „výkonný umělec“ uvedený v těchto ustanoveních a v článcích 18 až 23 směrnice 2019/790 zahrnuje hudebníky orchestru zaměstnané podle služebního řádu.

83 Je třeba předeslat, že jak vyplývá z ustálené judikatury, v souladu s požadavky jednotnosti a soudržnosti unijního právního řádu musí mít pojmy používané ve směrnicích platných v oblasti duševního vlastnictví stejný význam, nevyjádřil-li unijní normotvůrce v konkrétním legislativním kontextu odlišnou vůli (obdobně viz rozsudky ze dne 4. října 2011, Football Association Premier League a další, C-403/08 a C-429/08, EU:C:2011:631, bod 188, a ze dne 20. dubna 2023, Blue Air Aviation, C-775/21 a C-826/21, EU:C:2023:307, bod 65 a citovaná judikatura).

84 V projednávané věci však nic nedovoluje tvrdit, že měl unijní normotvůrce v úmyslu, aby měl pojem „výkonný umělec“ v příslušných kontextech směrnic 2001/29, 2006/115 a 2019/790 odlišný význam (obdobně viz rozsudek ze dne 31. května 2016, Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, bod 31).

85 Pokud jde konkrétně o pojmy obsažené ve směrnici 2019/790, je třeba zdůraznit, že podle jejího čl. 1 odst. 1 tato směrnice stanoví pravidla, „jejichž cílem je další harmonizace“ právních předpisů Unie použitelných v oblasti autorského práva a práv s ním souvisejících v rámci vnitřního trhu. Kromě toho, jak bylo připomenuto v bodě 61 tohoto rozsudku, z čl. 1 odst. 2 a bodu 4 odůvodnění uvedené směrnice konkrétně vyplývá, že tato směrnice vychází z pravidel stanovených zejména ve směrnicích 2001/29 a 2006/115 a tato pravidla doplňuje.

86 Z toho vyplývá, že pojmu „výkonný umělec“ musí být přiznán stejný význam v příslušných kontextech směrnic 2001/29, 2006/115 a 2019/790.

87 V tomto ohledu podle ustálené judikatury platí, že znění ustanovení unijního práva, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení svého smyslu a dosahu, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Unii, přičemž tento výklad je třeba nalézt s přihlédnutím ke znění tohoto ustanovení, ke kontextu, do něhož je toto ustanovení zasazeno, zejména k historii jeho vzniku, jakož i k cílům sledovaným právní úpravou, jejíž je součástí (rozsudek ze dne 18. listopadu 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, bod 33 a citovaná judikatura).

88 V první řadě, pokud jde o znění ustanovení směrnic 2001/29, 2006/115 a 2019/790, citovaných v bodě 82 tohoto rozsudku, je třeba uvést, že žádné z nich ze své působnosti formálně nevylučuje výkonné umělce, kteří byli zaměstnáni podle služebního řádu.

89 Je pravda, že články 18 až 23 směrnice 2019/790, které jsou obsaženy v kapitole 3 hlavy IV této směrnice, nadepsané „Spravedlivá odměna ve smlouvách s autory a výkonnými umělci o užívání jejich děl či výkonů“, odkazují v různých ohledech na smluvní postoupení práv. V těchto článcích unijní normotvůrce používá takové výrazy, jako jsou „zásada smluvní svobody“, „smluvní protistrana“, „smluvní úpravy“, „výhradní povaha smlouvy“ nebo též „smluvní ustanovení“.

90 Z použití těchto výrazů však nelze vyvodit, že uvedené články ze své působnosti vylučují výkonné umělce, kteří byli zaměstnáni podle služebního řádu.

91 Jak uvedl generální advokát v bodě 62 svého stanoviska, pojem „smlouva“ použitý v týchž článcích musí být totiž chápán v širokém smyslu tak, že se vztahuje na jakékoli udělení licence k využívání nebo převodu výlučných práv, přičemž články 18, 19 a 22 směrnice 2019/790 ostatně výslovně odkazují na udělování licencí nebo převod práv.

92 Stejně tak je v tomto ohledu irelevantní okolnost, kterou zdůraznily ONB a belgická vláda, že pokud jde o výkonné umělce zaměstnané podle služebního řádu, ze zásad svěřených pravomocí a subsidiarity uvedených v článcích 4 a 5 SEU vyplývá, že Unie nemá žádnou pravomoc ke stanovení odměn zaměstnanců veřejné služby členských států. Při výkonu své pravomoci v oblastech nespadajících do pravomoci Unie, jako je např. určení úrovně různých složek odměny zaměstnance, jsou totiž tyto členské státy povinny dodržovat unijní právo [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 10. června 2010, Bruno a další, C-395/08 a C-396/08, EU:C:2010:329, bod 39, a ze dne 5. června 2023, Komise v. Polsko (Nezávislost a soukromý život soudců), C-204/21, EU:C:2023:442, bod 125 a citovaná judikatura].

93 V druhé řadě, pokud jde o kontext ustanovení směrnic 2001/29, 2006/115 a 2019/790 citovaných v bodě 82 tohoto rozsudku, z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že ustanovení směrnic platných v oblasti duševního vlastnictví musí být vykládána v souladu s mezinárodním právem, a zejména mezinárodními úmluvami, jež tyto nástroje právě mají provést, jak je výslovně připomenuto v bodě 15 odůvodnění směrnice 2001/29 a v bodě 7 odůvodnění směrnice 2006/115 (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 19. prosince 2019, Nederlands Uitgeversverbond a Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, body 38 a 39, a ze dne 18. listopadu 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, bod 34 a citovaná judikatura).

94 Soudní dvůr již měl konkrétně příležitost konstatovat, že pojmy použité ve směrnicích 2001/29 a 2006/115 musí být vykládány v souladu s rovnocennými pojmy, které jsou obsaženy ve Smlouvě WPPT, jelikož ustanovení této smlouvy jsou nedílnou součástí unijního právního řádu, a jsou tudíž v tomto právním řádu použitelná (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 19. prosince 2019, Nederlands Uitgeversverbond a Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, bod 39, a ze dne 18. listopadu 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, bod 38 a citovaná judikatura).

95 Podle čl. 2 písm. a) Smlouvy WPPT přitom odkazuje pojem „výkonní umělci“ na všechny osoby, „které hrají, zpívají, přednášejí, recitují, představují, předvádějí nebo jinak provádějí literární nebo umělecká díla anebo výtvory folklóru“.

96 Toto ustanovení, které bez dalšího upřesnění odkazuje na „výkonné umělce“, tedy nestanoví žádnou podmínku, která by měla za následek vyloučení výkonných umělců zaměstnaných podle služebního řádu z jeho působnosti (obdobně viz rozsudek ze dne 8. září 2020, Recorded Artists Actors Performers, C-265/19, EU:C:2020:677, bod 61).

97 V třetí řadě je takový výklad potvrzen cíli sledovanými směrnicemi 2001/29, 2006/115 a 2019/790, jak jsou uvedeny v preambuli těchto předpisů.

98 Zaprvé, jak je v podstatě uvedeno v bodech 9 a 10 odůvodnění směrnice 2001/29, jakákoliv harmonizace autorského práva a práv s ním souvisejících musí vycházet z vysoké úrovně ochrany, jelikož taková práva jsou pro duševní výtvory zásadní, a mají-li autoři nebo výkonní umělci pokračovat v tvůrčí a umělecké činnosti, musí dostat za užití svého díla přiměřenou odměnu.

99 Zadruhé body 4 a 5 odůvodnění směrnice 2006/115 připomínají potřebu nejen přizpůsobit ochranu plynoucí ze souvisejících práv nové hospodářské realitě, jako jsou nové způsoby využívání, ale rovněž zajistit odpovídající příjem výkonným umělcům, aby byla zajištěna kontinuita jejich tvůrčí a umělecké práce.

100 Zatřetí z bodu 72 odůvodnění směrnice 2019/790 výslovně vyplývá, že výkonní umělci jsou obvykle ve slabším smluvním postavení, když poskytují licenci nebo převádějí svá práva, za účelem užívání za odměnu, a tyto fyzické osoby potřebují ochranu stanovenou touto směrnicí, aby mohly plně požívat práv harmonizovaných podle práva Unie. V tomto ohledu nelze odkaz obsažený v tomto bodě odůvodnění na pojem „smluvní postavení“ vykládat tak, že vylučuje postavení, které by vyplývalo z pracovní smlouvy uzavřené podle služebního řádu.

101 Je pravda, že uvedený bod odůvodnění dodává, že tato potřeba ochrany nevzniká, pokud smluvní protistrana jedná jako konečný uživatel a neužívá sama výkon. Tak tomu však v projednávané věci není, jak bylo uvedeno v bodě 65 tohoto rozsudku.

102 Z výše uvedených úvah vyplývá, že pod pojem „výkonný umělec“ uvedený v čl. 2 písm. b) a čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice 2001/29, v čl. 3 odst. 1 písm. b), v čl. 7 odst. 1, v čl. 8 odst. 1 a v čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2006/115, jakož i v článcích 18 až 23 směrnice 2019/790 spadají výkonní umělci, kteří byli zaměstnáni podle služebního řádu.

K postoupení souvisejících práv výkonných umělců prostřednictvím právního předpisu bez jejich předchozího svolení

103 Jak bylo uvedeno v bodech 60 až 64 tohoto rozsudku, postoupení souvisejících práv výkonných umělců je konkrétně upraveno ustanoveními směrnic 2001/29 a 2006/115, která je tudíž třeba zkoumat jako první.

104 V první řadě, pokud jde o znění těchto ustanovení, čl. 2 písm. b) a čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice 2001/29 stanoví, že výkonní umělci mají výlučné právo udělit svolení nebo zakázat rozmnožování a zpřístupňování záznamů svých výkonů veřejnosti. Kromě toho čl. 3 odst. 1 písm. b), čl. 7 odst. 1, čl. 8 odst. 1 a čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2006/115 poskytují výkonným umělcům výlučné právo udělit svolení nebo zakázat pronájem a půjčování záznamů jejich výkonů, výlučné právo udělit svolení nebo zakázat záznam jejich výkonů, výlučné právo udělit svolení nebo zakázat vysílání a sdělování jejich výkonů veřejnosti, jakož i výlučné právo na rozšiřování záznamů jejich výkonů.

105 Ochraně, kterou tato ustanovení poskytují výkonným umělcům, musí být přiznána široká působnost. Tato ochrana musí být tudíž chápána v tom smyslu, že není omezena na požívání práv zaručených uvedenými ustanoveními, ale vztahuje se také na výkon uvedených práv [pokud jde o čl. 2 písm. b) a čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice 2001/29, viz rozsudek ze dne 14. listopadu 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, body 36 a 37 a citovaná judikatura].

106 Práva zaručená výkonným umělcům mají navíc preventivní povahu v tom smyslu, že k využití jejich výkonů je nezbytný jejich předchozí souhlas. Z toho plyne, že s výhradou výjimek a omezení, které jsou taxativně stanoveny v článku 5 směrnice 2001/29, a zejména v článku 10 směrnice 2006/115, musí být každé užití takových předmětů ochrany třetí osobou bez takového předchozího svolení považováno za zásah do práv nositele [pokud jde o čl. 2 písm. b) a čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice 2001/29, viz rozsudek ze dne 14. listopadu 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, bod 38 a citovaná judikatura].

107 S ohledem na znění ustanovení směrnic 2001/29 a 2006/115 uvedených v bodě 104 tohoto rozsudku je proto třeba dovodit, že tato ustanovení brání v případě absence předchozího svolení nositelů práv tomu, aby byla právním předpisem postoupena výlučná práva, která jsou v nich uvedena, ledaže se na takové postoupení vztahuje některá z výjimek nebo omezení stanovených těmito směrnicemi, které jsou taxativní (pokud jde o článek 5 směrnice 2001/29, viz rozsudek ze dne 24. října 2024, Kwantum Nederland a Kwantum België, C-227/23, EU:C:2024:914, bod 76 a citovaná judikatura).

108 Směrnice 2001/29 ani směrnice 2006/115 přitom neobsahují výjimku, která by umožňovala bez předchozího svolení nositelů práv takové postoupení veškerých práv souvisejících s výkonem a využíváním výkonů výkonných umělců v orchestru, jaké provedla královská vyhláška ze dne 1. června 2021 a jaké bylo uvedeno v bodech 44 a 45 tohoto rozsudku.

109 Článek 8 směrnice 2006/115 sice v odstavci 1 stanoví výjimku z výlučného práva výkonných umělců udělovat svolení nebo zakázat bezdrátové vysílání a sdělování jejich výkonů veřejnosti, když výkon sám je již výkonem vysílaným nebo když se tak děje ze záznamu. Tentýž článek 8 mimoto v odstavci 2 zavádí ve prospěch výkonných umělců právo na zaplacení jediné spravedlivé odměny uživatelem, pokud je užito zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům nebo rozmnoženiny takového záznamu k bezdrátovému vysílání nebo jakémukoliv jinému sdělování veřejnosti.

110 Jak uvedl generální advokát v bodě 37 svého stanoviska, výjimky a omezení práv výkonných umělců stanovené směrnicemi 2001/29 a 2006/115 však neumožňují obecné povinné postoupení veškerých souvisejících práv určité kategorie výkonných umělců.

111 Tento výklad je v druhé řadě podpořen kontextem, zejména mezinárodním, do něhož zapadá ochrana souvisejících práv výkonných umělců a je třeba ho zohlednit v souladu s judikaturou uvedenou v bodě 93 tohoto rozsudku.

112 Zaprvé, jak vyplývá též z čl. 10 odst. 2 směrnice 2006/115, pokud jde o ochranu výkonných umělců, lze povinné licence stanovit pouze v rozsahu slučitelném s Římskou úmluvou.

113 V tomto ohledu, i když ustanovení této úmluvy nejsou součástí unijního právního řádu, jelikož Unie není její smluvní stranou, Soudní dvůr již měl příležitost uvést, že uvedená úmluva má v Unii nepřímé účinky. Konkrétně z historie vzniku směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (Úř. věst. 1992, L 346, s. 61; Zvl. vyd. 17/01, s. 120) zejména vyplývá, že pro účely této směrnice, a tedy i směrnice 2006/115, která ji mezitím nahradila, je třeba odkázat na pojmy obsažené zejména v uvedené úmluvě (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. listopadu 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, body 35 a 36 a citovaná judikatura).

114 Článek 7 odst. 1 Římské úmluvy přitom stanoví, že ochrana, kterou poskytuje výkonným umělcům, musí v zásadě bránit zejména vysílání a sdělování jejich výkonu veřejnosti bez jejich souhlasu, pořízení záznamu jejich nezaznamenaného výkonu bez jejich souhlasu, jakož i rozmnožování záznamu jejich výkonu bez jejich souhlasu.

115 Je pravda, že tato úmluva obsahuje v článcích 12, 15 a 19 omezení výlučných práv nositelů souvisejících práv, zejména v případě druhotného užití zvukových záznamů, soukromého užití, užití krátkých úryvků v souvislosti se zpravodajstvím o aktuálních událostech nebo užití výhradně pro vyučovací účely nebo pro vědecký výzkum, nebo v případě, že výkonný umělec svolil k tomu, aby se jeho výkon stal součástí obrazového nebo audiovizuálního záznamu,

116 Jak uvedl generální advokát v bodě 40 svého stanoviska, žádné z těchto ustanovení však neumožňuje obecné povinné postoupení veškerých souvisejících určité kategorie výkonných umělců.

117 Zadruhé, jak bylo připomenuto v bodě 94 tohoto rozsudku, směrnice 2001/29 musí být rovněž vykládána v souladu s ustanoveními Smlouvy WPPT.

118 V tomto ohledu je třeba podotknout, že je pravda, že články 6 až 10 této smlouvy přiznávají výkonným umělcům výlučné právo udílet svolení k vysílání a ke sdělování jejich nezaznamenaných výkonů veřejnosti, s výjimkou případů, kdy již výkon sám je výkonem vysílaným, jakož i k záznamu jejich nezaznamenaných výkonů (článek 6), přímému či nepřímému rozmnožování jejich výkonů zaznamenaných na zvukových záznamech (článek 7), zpřístupňování veřejnosti originálu a rozmnoženin jejich výkonů, zaznamenaných na zvukových záznamech, prodejem nebo jiným převodem vlastnictví (článek 8), obchodnímu pronájmu veřejnosti originálu a rozmnoženin jejich výkonů zaznamenaných na zvukových záznamech (článek 9), jakož i zpřístupňování jejich výkonů zaznamenaných na zvukových záznamech veřejnosti (článek 10). Ani tato ustanovení, ani žádné jiné ustanovení uvedené smlouvy však nedovolují obecné povinné postoupení veškerých práv souvisejících s autorským právem určité kategorie výkonných umělců.

119 Zatřetí, podle čl. 18 odst. 2 směrnice 2019/790 členské státy při provádění zásady vhodné a přiměřené odměny uvedené v odstavci 1 tohoto článku 18 zohlední zásadu smluvní svobody a spravedlivou rovnováhu mezi právy a zájmy. Tento požadavek přitom není splněn v případě postoupení souvisejících práv určité kategorie výkonných umělců bez předchozího svolení jejich nositelů.

120 V třetí řadě je takový výklad podpořen cíli sledovanými směrnicí 2001/29 a směrnicí 2006/115, jejichž účelem je, jak bylo připomenuto v bodech 98 a 99 tohoto rozsudku, zajistit vysokou úroveň ochrany práv výkonných umělců a zaručit jim odpovídající příjem.

121 Z toho vyplývá, že ustanovení uvedená v bodě 104 tohoto rozsudku musí být vykládána v tom smyslu, že v případě absence předchozího svolení nositelů práv brání tomu, aby byla právním předpisem postoupena výlučná práva, která jsou v nich uvedena.

122 Pokud jde o formu, jak musí být předchozí svolení výkonných umělců vyjádřeno, Soudní dvůr již uvedl, že směrnice 2001/29 a 2006/115 neupřesňují způsob, jakým musí být toto svolení vyjádřeno (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. listopadu 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, bod 40).

123 Z toho vyplývá, že členské státy mají pravomoc, jak rovněž vyplývá z bodu 30 odůvodnění směrnice 2001/29, vymezit podmínky tohoto svolení, které jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 48 svého stanoviska, musí být získáno v rámci individuálního nebo kolektivního vyjednávání nebo musí být v případě výkonných umělců zaměstnaných podle služebního řádu formalizováno právním předpisem. Kromě toho mohou tyto státy rovněž volně stanovit podmínky, za kterých jsou výkonní umělci, kteří se účastní téhož výkonu, zastoupeni pro účely výkonu svých práv v souladu s článkem 8 Římské úmluvy.

124 Nic to však nemění na tom, že takové podmínky musí být vymezeny striktně, aby nebyla zbavena obsahu samotná zásada předchozího svolení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. listopadu 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, bod 40 a citovaná judikatura).

125 V projednávané věci je nesporné, že žalobci v původním řízení neudělili předchozí svolení k využívání výlučných práv, jichž jsou nositeli, jejichž postoupení na ONB bylo provedeno královskou vyhláškou ze dne 1. června 2021 po jejich přijetí do služby u tohoto orchestru, což je v rozporu s ustanoveními uvedenými v bodě 104 tohoto rozsudku. Konkrétně, jak bylo uvedeno v bodě 43 tohoto rozsudku, absence dohody mezi ONB a jeho hudebníky byla konkrétně předmětem „protokolu o nesouhlasu“, který byl vypracován a podepsán před přijetím této královské vyhlášky.

126 Z toho vyplývá, že směrnice 2001/29 a 2006/115 v případě absence svolení dotčených výkonných umělců brání takovému postoupení souvisejících práv těchto umělců, jako je postoupení provedené královskou vyhláškou ze dne 1. června 2021.

127 Za těchto podmínek již není namístě zkoumat, zda články 18 až 23 směrnice 2019/790, které se týkají spravedlivé odměny, která musí být zaplacena výkonným umělcům za využívání výkonů chráněných souvisejícími právy, jejichž jsou nositeli, musí být vykládány v tom smyslu, že rovněž brání takovému postoupení.

128 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položené otázky odpovědět tak, že čl. 2 písm. b) a čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice 2001/29, jakož i čl. 3 odst. 1 písm. b), čl. 7 odst. 1, čl. 8 odst. 1 a čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2006/115 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která za účelem využívání zaměstnavatelem práv souvisejících s autorským právem výkonných umělců zaměstnaných podle služebního řádu stanoví postoupení těchto práv prostřednictvím právního předpisu k výkonům předvedeným v rámci činnosti, kterou vykonávají pro tohoto zaměstnavatele, bez jejich předchozího svolení.

K nákladům řízení

129 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 2 písm. b) a čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, jakož i čl. 3 odst. 1 písm. b), čl. 7 odst. 1, čl. 8 odst. 1

a čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem

musí být vykládány v tom smyslu, že

brání vnitrostátní právní úpravě, která za účelem využívání zaměstnavatelem práv souvisejících s autorským právem výkonných umělců zaměstnaných podle služebního řádu stanoví postoupení těchto práv prostřednictvím právního předpisu k výkonům předvedeným v rámci činnosti, kterou vykonávají pro tohoto zaměstnavatele, bez jejich předchozího svolení.

Podpisy